

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет іноземної філології

Історичний факультет

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей

II Міжнародної науково-методичної конференції

19 березня 2021 р.

Харків – 2021

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Укладачі: Н.В. Руда, Л.М. Ямпольська

Організаційний комітет конференції:

Ю.Д. Бойчук – ректор, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України (Україна)
С.В. Бережна – проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності доктор історичних наук, професор(Україна)
Д-р Кемаль Учунджу, професор, Чорноморський технічний університет (Туреччина)
Н.В. Руда – завідувач кафедри східних мов, кандидат філологічних наук, доцент (Україна)
Л.М. Ямпольська – доцент кафедри всесвітньої історії, кандидат історичних наук, доцент (Україна)
І.А. Скразловська – доцент кафедри східних мов (Україна)
Д-р Алібекіроглу Сертан - викладач кафедри турецької мови і літератури у Газіантепському університеті (Туреччина), запрошений викладач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Тези доповідей II Міжнародної науково-методичної конференції, 19 березня 2021 р. – Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2021. – 206 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського-національного
педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
протокол № 3 від 07.04.2021

До збірника увійшли тези доповідей II Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи», присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики навчання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

Видано за рахунок укладачів

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Classroom of Chinese Colleges and Universities.....	185
Гайдук А.М. Історичні корені мусульманського права.....	187
Кучеренко Л.Ю. Китайський політичний плакат як дзеркало зовнішньої політики КНР 1950-х – 1970-х років.....	189
Матей Ю.Ф. Ідея «Великої Південної Азії»: новий регіональний підхід США до країн Прикаспію.....	192
Мороз Р.Д. Територіальні претензії КНР у Південно-Китайському морі.....	194
Пономаренко В.В., Сімонова А.А. «Самурай – лицар з катаною?»: до аналізу стану військово-служивого дворянства в середньовічній Японії та Європі.....	196
Пушкаренко О.С. Хюррем султан – зачинателька «Жіночого султанату».....	198
Тарасенко А.В. «Лінія Доджа» народжує нову Японію.....	200
Тарасенко О.А. Боротьба жінок Японії за зміну гендерної політики держави: «фемінізм другої хвилі».....	202

2. Волгин Н.А. Японский опыт: Решения экономических и социально-трудовых проблем. М.: Экономика, 1998. 255 с.
3. Волгин Н. Японский опыт, который стоит изучать и разумно заимствовать. Человек и труд. 2004. № 6. С. 50-56.
4. Япония в современном мире: Факторы стабилизации развития и безопасности / Н.В. Анисимцев, В.Н. Бунин, Ю.Д. Денисов и др. М.: МАКС-пресс, 2000. 254 с.
5. Павлов Л.Н. Восход солнца вручну. Энергия промышленного роста. 2007. № 3(14). С. 23-27.

БОРОТЬБА ЖІНОК ЯПОНІЇ ЗА ЗМІНУ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: «ФЕМІНІЗМ ДРУГОЇ ХВИЛІ»

*Тарасенко Олександра Андріївна, здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти історичного факультету*

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к. і. н., доц. Л.М. Ямпольська

Наприкінці 1960-х років Японія стала однією з найбільш процвітаючих країн світу, і тому надто контрастно на фоні загального піднесення виглядало становище жінок. Так, Цивільний кодекс 1947 року та поправки до Конституції значно поліпшили становище жінок і формально зрівняли їх у правах із чоловіками. Проте, по-перше, багато в чому рівність лишалась виключно на папері, а по-друге, закони і норми продовжували нести багаж минулого [1]. Тож багато жінок втомилися від свого соціального статусу другого класу і віддали свій голос глобальним феміністичним рухам, які часто називають «фемінізмом другої хвилі».

Актуальність даної теми полягає у нагальності жіночого питання в Україні та світі, потребі аналізу світового досвіду боротьби жінок на повсякденному та політичному рівнях за власні погляди, зміну орієнтації політики лише на чоловіків, визнання нерівності в суспільстві на сучасному етапі, паралельно з дослідженням Японії з «жіночої сторони», що допоможе в розумінні як ментальності і традицій цієї країни, так і сьогоденних перетворень і реалій.

Завдання нашої доповіді – проаналізувати досвід боротьби японських жінок за свої права, трансформацію їх поглядів на місце і роль жінки у японському суспільстві та здобутки феміністичних рухів у Японії, які мали вплив як на гендерну політику держави, так і на становище жінок в цілому.

Велика кількість заміжніх жінок середнього класу приєдналися до рухів, ставлячи за мету зробити Японію кращою та безпечнішою. Свої завдання та дії вони аргументували тим, що «роблять це як матері, які захищають своїх дітей». Інші жіночі рухи з більш чітко вираженою феміністичною ідеологією виникли наприкінці 1960-х – на початку 1970-х років. Ці рухи вже відрізнялися від організацій, які визначали політичні сили жінок лише як домогосподарок і матерів. Члени нових феміністичних організацій часто були значно молодшими і нерідко брали участь у рухах нових лівих у 1960-х роках, які зосереджувались на протидії глобальному капіталізму та війні США у В'єтнамі.

У 1970 році по всій Японії вибухнув новий жіночий визвольний рух, відомий як *Ūman Ribū* (емансипація жінок) [2]. Цей феміністичний рух сформував свій стиль дій із політичного стилю організації руху проти війни з В'єтнамом, відомого як *Beheiren*, і нового студентського руху, відомого як *Zenkyōtō*, який заохочував безпосередність і автономію на відміну від суворої політичної догми [3, р. 163]. Діяльність жіночого руху полягала в проведенні мітингів і демонстрацій проти обмеження абортів, влаштуванні літніх таборів для жінок будь-якого віку і професій, де вони могли поділитися досвідом і

обговорити подальші дії. Вони випустили свій вісник «Жінки для жінок» та заснували громади по всій Японії як виклик традиційній структурі сім'ї [4].

Активістки висловили всебічну критику сучасної Японії, в якій переважають чоловіки, пропагуючи принципову зміну політико-економічної системи та культури суспільства. Керівництво багатьох груп нових лівих було чоловічим і часто зверхньо ставилось до жінок. Діяльність із «підвищення свідомості» призвела до того, що тисячі жінок переосмислили фемінізм по-новому [4]. Сюди входили сумніви щодо сексуальності, материнства та пригноблення жінок. Материнство, яке раніше феміністки-домогосподарки розглядали як таке, що давало їм більше прав, тепер розглядалось як один із витоків нерівності.

Цей рух був співзвучним із радикальними феміністичними рухами в Сполучених Штатах та інших регіонах, тож транснаціональні зв'язки між радикальними феміністичними організаціями були відновлені, провокуючи поживлення гендерних аспектів суспільного життя протягом 1970-х років і далі.

Маніфест Танаки Міцу для групи «Татакау Онна» («Жінки, що борються») в 1970 році був свідченням того, що жінки хочуть знайти нові способи участі в політичній діяльності. Вони хотіли, щоб їх помітили і почули, були готові боротися за проблеми, які їх хвилювали, виступали проти спроб змінити японський закон про аборти, були стурбовані місцем Японії у міжнародних відносинах і «політичною» економікою Східної Азії у розпал «холодної війни», підтримали боротьбу фермерських жінок Кітафудзі, які намагались зупинити посягання військових баз на їхню землю, підтримували іммігрантів з інших країн Азії у боротьбі проти японського міністерства імміграції [5, р. 144-174].

Сотні невеликих журналів і бюлетенів поширювали ідеї та громадські дії визвольного руху жінок. Інші, більш значні друковані видання, такі як журнали Онна: Egosu («Жінка: Ерос») та Feminisuto («Феміністка») також були широко розповсюдженими [4]. Основні газети висвітлювали дії феміністок у своїх статтях, але часто в негативному ключі. Негативне висвітлення в пресі змінилося в 1975 р. завдяки Міжнародному жіночому року ООН.

Наприкінці 1974 року феміністки Ічікава Фусае та Танака Суміко координували значну кількість жіночих груп, починаючи від жіночих організацій старого рівня і закінчуючи радикальними феміністками, письменницями, інтелігенцією, членами бюрократії та науковцями, щоб організувати участь Японії у засіданні ООН у Мехіко 1975 року. У січні 1975 року вони заснували Міжнародну групу дій для Жіночого року з метою лобіювання в Японії та на міжнародному рівні ефективної реакції японського уряду на діяльність, зосереджену на Міжнародному році жінок ООН. Вони розглядали широкий спектр питань, починаючи з прийняття 1985 року Закону про рівні можливості для зайнятості та інших законів щодо поліпшення статусу жінок. Група дій приєдналася до інших японських жіночих груп, включаючи Азіатську жіночу конференцію, Азіатську жіночу асоціацію (початковою метою якої була боротьба з сексуальним туризмом) та шановані християнські організації, такі як Японський жіночий християнський союз стриманості (WCTU), а також феміністичні групи в Південній Кореї, Таїланді та Філіппіні – для боротьби з сексуальним туризмом у цих країнах [4].

Наприкінці 1975 року на японському телебаченні з'явився рекламний ролик про локшину швидкого приготування. Жінка готує локшину швидкого приготування для свого партнера-чоловіка, заявляючи: «Я готую її». Чоловік відповідає: «Я той, хто її їсть». Ця реклама стала цільовою для Міжнародної жіночої групи дій. Кампанія проти цієї реклами була лише однією з серії акцій, спрямованих проти засобів масової інформації, але можна стверджувати, що саме ця реклама представляла напрочуд плідне поле для обговорення опосередкованих зображень гендерних ролей в Японії 1970-х років. Реклама відображала розподіл гендерних ролей, коли чоловіки відповідали за оплачувану працю поза домом, а жінки сприяли цій праці, надаючи підтримку в побутовій сфері. У ній були зображені

бажані моделі мужності та жіночності, які вже не задовольняли японських жінок [5, р. 174-201].

Відродження феміністичного руху на початку 1970-х років і захоплення від Міжнародного жіночого року в 1975 році надихнули на створення жіночих курсів і програм у багатьох університетах. Було сформовано дві великі наукові групи, кожна з яких створила журнал, який розповсюджував феміністичні дослідження: «Товариство жіночих досліджень Японії», засноване в Кіото в 1978 році, та «Асоціація жіночих досліджень Японії», заснована в Токіо в 1979 році.

Вчені-феміністки брали участь у ток-шоу і призначались до урядових рад, хоча більшість із них все ще викладали в невеликих коледжах, перш ніж вони почали проникати на вищий рівень елітних університетів у 1990-х роках. Найбільший розголос у новинах отримало призначення на викладання однієї з найвидатніших феміністок Японії, соціолога Уено Чізуко, в 1993 році в Токійському університеті, найпрестижнішому університеті Японії [4].

На додаток до все ще невеликої, але зростаючої кількості жінок у наукових колах, феміністки впливали на формування державної політики в 1990 роках. Так, Асава Марі відіграла важливу роль у розробці феміністичного законодавства. Це законодавство стало центром японського «державного фемінізму», тобто фемінізму, який пропагує держава. Деякі закони, розроблені урядом у 1990-х роках, за порадами вчених-феміністок і представниць сейму жінок, розглядали соціальні недоліки, які уповільнювали процес зрівняння в правах чоловіків і жінок у виробничій сфері, такі як недостатнє забезпечення догляду за дітьми та догляду за старшими, незважаючи на законодавчі вимоги щодо цього. Інші закони вирішували проблеми гендерного насильства, наприклад Закон про боротьбу з переслідуваннями 2000 року та Закон про попередження подружнього насильства та захист жертв 2001 року [4].

У 1999 році з'явився проект основного закону про суспільство, рівноправне за гендером, який передбачав створення бюро з питань гендерної рівності в кабінеті прем'єр-міністра та підрозділів, відповідальних за здійснення гендерних ініціатив у кожному міністерстві та відомстві. Поглиблення занепокоєння консерваторів з приводу прийняття Японією «іноземних» цінностей і зниження народжуваності у Японії призвели до зміни тенденцій щодо гендерної політики [4]. Проблема складалася з двох частин: занепокоєння недостатністю людей працездатного віку для підтримки зростаючої кількості пенсіонерів і людей похилого віку та падіння світового статусу Японії, оскільки вона з найбільших країн світу перетворилась на середню країну за кількістю населення. «Жінки повинні зосередитись на народженні дітей», – таку думку висловили консерватори у своїй промові щодо Основного закону про гендерно рівноправне суспільство. Деякі соціально-трансформаційні аспекти Основного закону були відкладені, але сучасні феміністки продовжують працювати над побудовою гендерно рівної Японії.

Таким чином, фемінізм в Японії пройшов непростий шлях розвитку, на якому поступово змінював свої завдання та орієнтири, ставав більш радикальним, проте не забуваючи про необхідність змін у свідомості самих людей паралельно зі змінами політики держави. Японським жінкам не раз довелося зіштовхуватися з труднощами, які не вичерпались на сьогоднішній день, але досвід їхньої боротьби має бути засвоєним на світовому рівні та використаний для більш ефективних змін у питаннях рівності на нашій планеті. Також у ході дослідження ми виявили особливості ментальності самих японців та їх спрямованість на традиційні цінності у багатьох аспектах, в тому числі у погляді на роль жінки у сім'ї, що може бути використано в подальших дослідженнях з подібної тематики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Exploring the Leaps and Bounds of Japanese Feminism. URL: <https://www.japantimes.co.jp/culture/2018/02/03/books/exploring-leaps-bounds-japanese-feminism/> (accessed: 10.03.2021).
2. Shigematsu Setsu. *Scream from the Shadows: The Women's Liberation Movement in Japan*. University of Minnesota Press, 2012. URL: www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttt77b (accessed: 10.03.2021).
3. Setsu Shigematsu. The Japanese Women's Liberation Movement and the United Red Army. *Feminist Media Studies*. 2012. № 4. P. 163-179.
4. Molony Barbara. Feminism in Japan. URL: <https://oxfordre.com/asianhistory/view/10.1093/acrefore/9780190277727.001.0001/acrefore-9780190277727-e-194#acrefore-9780190277727-e-194-div1-10> (accessed: 10.03.2021).
5. Mackie V.C. *Feminism in Modern Japan: Citizenship, Embodiment and Sexuality*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 230 p.